

DISKUTĒJAM PAR AKTUĀLO NOVADĀ UN VALSTĪ

Dzīves kvalitāte gājusi mazumā

Pirms pieciem gadiem tika slēgta Murmastienes pamatskola.

Slēgta arī Murmastienes pasta nodaļa. Samazināta slodze pagasta bibliotēkas darbiniekam. Pastāvīgi uz vietas nav kultūras nama vadītāja, jo iestāde darbojas kā Varakļānu novada kultūras centra struktūrvienība.

— Bibliotēkas darbinieka pienākumi tagad ir apvienoti ar Klientu apkalpošanas centra darbinieka pienākumiem, — vēsta kādreizējā Murmastienes pagasta bibliotēkas vadītāja Teresija Ivenkova (attēlā), kas pati ir devusies pensijā. — Abām iestādēm ir viens speciālists, kas apkalpo šo abu vietu klientus. Dzīves kvalitāte Murmastienē ir gājusi mazumā, kaut nekad jau salīdzinājumā ar centru pagastu nav bijis virsotnē.

Teresija Ivenkova domā, ka šāds modelis ir loģisks, kaut viņa vēl atceras laikus, kad Murmastienē viss attīstījās un iespējas pavērās: — Skumji, ka kultūras namā uz vietas vairs nav darbinieka. Ir Varakļānu kultūras nama meitenes, kas atbrauc uz konkrētu pasākumu, iztīro biļetes, pēc koncerta namu aizslēdz un aizbrauc. Piemēram, 4. maijā, atzīmējot Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienu, Murmastienē notika Baltā galdauta svētki un koncerts. Cilvēku bija pamaz, jo, ja kultūras namā dzīve ikdienā ir apstājusies, vietējo interese zūd un atslābst, cilvēki atsvešinās. Murmastienes bibliotēkā nostrādāju 38 gadus un labi varu salīdzināt laikus, kad viss attīstījās, un kā ir šobrīd, kad viss ir noplicis. Savulaik tika uzbūvēts kultūras nams, rakstīti projekti par aparatūras un aprīkojuma iegādi, notika projektu aktivitātes, kur mēs mācījāmies, nācām kopā un darbojāmies. Bija pašdarbības kolektīvi — koris, ansamblis, vairāki deju kolektīvi, dzīve kūšāja. Tad pamazām viss sāka iet uz leju. Tagad uz vietas mums ir tikai amatierteātris un mazo bērnu deju kolektīvs. Skola ir vai nu Barkavā, vai Varakļānos, uz to bērni tiek vesti.

Solija, ka, skolu slēdzot, ēkā izveidos sociālo pakalpojumu centru, lai vecajiem ļaudim ziema būtu dzīvoklīši. Tagad ēkā ir apmetušiem ukraiņi, un otrā galā izveidotas kopmītnes vietējā gatera strādniekiem, kas brauc no Madonas un citām vietām. Pagasts ēku uztur, tā ir apkurināma, silta, bet sociālos pakalpojumus Murmastienes pagasta cilvēki var meklēt Madonā, Varakļānos vai Stirnienes pansionātā.

INĒSE ELSIŅA

Dzīve attālos laukos: starp iespējām un ierobežojumiem

AGRITA NUSBAUMA-KOVALEVSKA

Dzīves kvalitāte attāloju lauku pagastos ir nozīmīgs sociāli ekonomisks un reģionālās attīstības jautājums, kas ietekmē gan iedzīvotāju labklājību, gan teritoriju ilgtspējīgu attīstību. Diemžēl attālākos lauku pagastos iedzīvotāju skaits samazinās, trūkst darba vietu. Nereti ir ierobežota piekļuve veselības aprūpei, izglītībai un sabiedriskajiem pakalpojumiem. Šie faktori būtiski ietekmē cilvēku ikdienas dzīvi un iespējas pilnvērtīgi dzīvot savā dzīvesvietā.

Tomēr attālajiem lauku pagastiem ir arī vairākas priekšrocības, piemēram, tīrāka vide, kas ir mierīga un droša, un to risināšana cilvēkam prasa lielākus resursus — piemēram, lauku dzīve nav ierobežota bez sava privātā autotransporta, kas prasa regulārus uzturēšanas izdevumus.

— **Kas ir lielākā priekšrocība dzīvei attālā lauku teritorijā?**
— Lielākās priekšrocības lauku dzīvei ir miers, klusums,

Sandis Kalniņš uzsver galvenās problēmas un pozitīvo lauku pagastos.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

kā un mierīgā vidē. No otras puses ir jāreķinās ar problēmām, kuras uzskaitīju iepriekš, un to risināšana cilvēkam prasa lielākus resursus — piemēram, lauku dzīve nav ierobežota bez sava privātā autotransporta, kas prasa regulārus uzturēšanas izdevumus.

— **Kas ir lielākā priekšrocība dzīvei attālā lauku teritorijā?**
— Lielākās priekšrocības lauku dzīvei ir miers, klusums,

vēlme iegūt augstāku izglītību klātienē studijās, labāk atalgots darbs pilsētās, plašāka un daudzpusīgāka sociālā un kultūras dzīve.

— **Cik pieejami ir veselības aprūpes pakalpojumi jūsu pārvaldītajos pagastos?**
— Veselības aprūpi laukos raksturoto kā kritisku. Trūkst ģimenes ārstu. Pašvaldība veido feldšerpunktus, lai nodrošinātu vismaz primāros veselības aprūpes pakalpojumus. 13. maijā

operatīvais transports. Ceļu stāvoklis ietekmē loģistikas izmaksas vietējiem uzņēmējiem un pašvaldībai skolēnu pārvadājumu nodrošinājumā.

— **Kas dod cerību, ka attālie lauku pagasti nepazudīs?**
— Cerību dod ģimenes, kas pārceļas uz laukiem, lauku tūrisma attīstība, ražošanas iespējas un Madonas novada pašvaldības atbalsts lauku teritorijām — Aronas, Dzelzavas un Sarkanpu pagastā pēdējos gados

“Lielākās priekšrocības lauku dzīvei ir miers, klusums, sava brīva, plaša dzīves telpa no citiem iedzīvotājiem un mazs vides piesārņojums.”

sava brīva, plaša dzīves telpa no citiem iedzīvotājiem un mazs vides piesārņojums. Tāpat ļoti nozīmīga ir kopienas sajūta — ciešāka saikne ar kaimiņiem, savstarpējs atbalsts saimnieciskajam jautājumam risināšanā, vietējo biedrību un multifunkcionālo centru darbība pagastu teritorijās, kas dažādu aktivitāšu un projektu ietvaros dod iespēju cilvēkiem kopā darboties un veidot vidi, kurā paši dzīvo. Laukos ir ļoti labvēlīga vide bērniem, īpaši Madonas novadā, kur joprojām ir saglabāts plašs skolu tīkls, bezmaksas transports un ēdināšana.

— **Vai jūsu pagastā cilvēku skaits pieaug vai tomēr jūtam samazinās? Kas motivē cilvēkus palikt laukos vai atgriezties, kas savukārt — pamet laukus?**
— Iedzīvotāju skaits samazinās. Cilvēkus palikt laukos motivē saikne ar dzimto vietu, vēlme pašiem saimniekot savā lauku sētā, audzināt bērnus dabiskā vidē un, ja ir iespējams, veikt darbu attālināti. Savukārt laukus izvēlas pamet, jo ir

devos pie jaunajiem ģimenes ārstiem rezidentiem Rīgā, lai prezentētu Madonu un tās piedāvātās iespējas ģimenes ārsta prakses veidošanai pie mums Dzelzavā, Cesvainē un Madonā.

— **Nereti dzirdam, ka tiek samazināti vai pat slēgti sabiedriskā transporta reisi. Vai šobrīd situācija ir stabila?**
— Sabiedriskais transports kursē, tomēr tā maršruti un laiki tiek regulāri pārskatīti. Samazinoties valsts finansējuma, daudzi reisi tiek slēgti, jo nav noslēpums, ka mazā pārvadājamo skaita dēļ tie nav rentabli un bez atbalsta nespēj pastāvēt. Visvairāk trūkstotais pakalpojums laukos, manu prāt, ir aptieku un pakomātu trūkums.

— **Cik kritisks jautājums ir ceļu kvalitāte?**
— Ceļu jautājums laukos ir izšķirošs. Tas ietekmē lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti un tieši ikdienas izdevumus — ja ceļš ir sliktis, jāpārtērē vairāk laika braukšanai un biežāk jāremontē auto. Tāpat ceļu stāvoklis nosaka to, cik ātri pa to pārvietojas

esam paveikuši labu darbu ceļu atjaunošanā, lielākoties ciemu teritorijās, kā arī pašvaldība joprojām sniedz atbalstu jaunajiem uzņēmējiem savas darbības uzsākšanai un vietējo biedrību projektiem, kas ir ļoti nozīmīgi dzīvei tieši laukos. Tāpat katrā vietā ir multifunkcionālais vai jauniešu centrs.

— **Kāda ir sadarbība pašvaldībai ar iedzīvotājiem, lai viņi nepamestu laukus, bet gan motivētu atgriezties?**
— Katrā pagastā ir nepieciešama vieta, kur vērsties sev svarīgu jautājumu risināšanā vai pakalpojuma saņemšanā, kas saistīti ar pašvaldību, lai cilvēkiem tiktu parādīts virziens, kurā doties plašajā pašvaldības struktūrā. Šo funkciju pagastos pilda pagastu pārvaldes, klientu apkalpošanas centri, bibliotēkas. Tāpat svarīgi turpināt atbalstu uzņēmējdarbībai, nevalstiskajām organizācijām, piedāvāt līdzdalības budžeta iespējas, kur noteikt finansējuma ietvaros cilvēki paši var lemt, ko darīt, lai attīstītu savu ciemu. Jāturpina uzlabot ceļu stāvokli.

Veselības pakalpojumi pieejami ar ierobežojumiem

ZANE BIKOVSKA

Mārcienā kopš februāra vairs nav aptiekas, un tas nozīmē, ka iedzīvotājiem pēc medikamentiem jāgādā uz Madonu vai citu pagastu, pielāgojoties transporta iespējām.

Ģimenes ārsta prakse šajā pagastā, par laimi, nav slēgta — gan Mārcienā, gan Ļaudonā pacientus aprūpē Inga Bogdanova, sadalot savu darba laiku starp abiem pagastiem. Tas atspoguļo mūsdienu tendenci lauku reģionos — veselības aprūpes un citu pakalpojumu pieejamība kļūst arvien ierobežotāka.

Šāda situācija ietekmē ikdienas dzīves kvalitāti, īpaši senioriem un cilvēkiem ar veselības problēmām. Viņiem katrā pārvietošanās ir apgrūtinājums. Tajā pašā laikā vietējie speciālisti cenšas pielāgoties esošajiem apstākļiem un nodrošināt palīdzību, cik vien tas iespējams.

Par darbu divās praksēs, pacientu vajadzībām un izaicinājumiem, ko rada veselības aprūpes pieejamība attālākos lauku pagastos, stāsta ģimenes ārste Inga Bogdanova: — Kopējais pacientu

Ģimenes ārste Inga Bogdanova un ārstes palīdzē Ilze Rozentāle rūpējās par katru pacienta labsajūtu un labklājību. Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

skaits abās praksēs — Ļaudonā un Mārcienā — ir 1300, no tiem 160 bērni. Mārcienā vidēji reģistrēti 500 pacienti. Viņi ļoti novērtē iespēju saņemt veselības aprūpi savā dzīvesvietā. Iespēju apmeklēt praksi uz vietas Mārcienā izmanto lielākā daļa šī pagasta iedzīvotāju. Ja konsultācija nepieciešama agrāk nekā varam piedāvāt, pacienti ir gatavi braukt arī uz Ļaudonu.

Protams ir gadījumi, kad cilvēks izvēlas gaidīt, jo nav ar ko atbraukt. Mārcienā strādāju divas reizes nedēļā, līdz ar to pieraksts uz pieņemšanu aizpildās ļoti ātri. Vienmēr rūpējamies par pašiem mazākajiem — atrodam vietu uz pieņemšanu, pat ja pieraksts jau ir pilns.

Diemžēl neilgi pēc Jaunā gada Mārcienā slēdza aptieku, līdz ar

Piegādes veic Madonas, Alūksnes, Gulbenes novados

IVETA ŠMUGĀ

“Zeizas” ir viensēta Dzelzavas pagastā, kur zemnieku saimniecībā “Smilgas” saimnieko Danas Reutas ģimene.

“Zeizas” minētas kā mājas pie ceļa Dzelzava—Ligo, atrodas 9 kilometru attālumā no Dzelzavas centra.

— Dzīvojam uz pagastu robežas. Man Ligo pagastā bija zeme, uz kuras izveidoju zemnieku saimniecību, ZS “Smilgas”, kas darbojas no 2004. gada, juridiskā un fiziskā adrese atrodas Dzelzavas pagastā. Saimniecībā nodarbojas ar jauktu lauksaimniecību, piena produktu ražošanu. Veikals nav aiz stūra, tāpēc labi, ka ir mājražošana. Līdz mums brauc arī pasta, redzu kuršējām skolēnu autobusu.

Saimniecībā patlaban notiek pilns ražošanas cikls — govju turēšana, piena ieguve, pārstrāde un produkcijas piegāde. ZS “Smilgas” ir reģistrēta 2016. gadā kā sertificēts mājražošana uzņēmums piena produktu ražošanai, bet svaigpiena tirdzniecība tika uzskāta jau agrāk, kad piena lopkopībā bija krīzes — zemas piena iepirkuma cenas.

Saimniecība pienu realizē AS “Smiltēns piens”, bet daļu slaukuma, vadoties pēc pirktpsejas, pārstrādājam piena produktos

Jānis Kopčs: — “Zeizas” gatavotie piena produkti ir pieprasīti. Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

mājražošana, — iepazīstina saimniece Dana Reuta. Var aprbrinot saimnieces uzņēmību iecerēs īstenošanā, kā arī ģimenes iesaisti, un darbs laukos savā saimniecībā ir visjē.

Viņas mājražošana uzņēmums “Zeizas” specializējas piena produktu ražošanā. Piens sieram, sviestam un citiem produktiem tiek iegūts no pašu saimniecības goviņām. Garšīgo sieru, ko pēc senajām receptēm no bieziņa gatavo Dana, ir izvēlēts nosaukums “Senču siers”. — Dzīve piespieda darīt — mācīties mājas gatavot produktus no piena, līdzīgi kā to kādreiz darīja laukos. Izmantoju gan vecmāmiņas padomus, gan meklēju internetā, mācījos arī no

savām kļūdām, — atklāj saimniece. Savulaik viņa piedalījās Madonas novada konkursā “Madona var labāk”, kur ieguva pašvaldības atbalstu siera ražošanas attīstībai. Tika iegādāts siera vārāmās katls, kas bija sākums un daļa no ražošanas modernizācijas.

Pārvērtības ir arī ZS “Smilgas” fermā, kur mit slaucamās govīs. — Mums tagad ir kā Eiropā. Isteņojot LUMD projektu “Investīciju veikšana lopkopības nozares attīstībai”, ko uzkrastija dēls Nauris, saimniecības kūti izveidojām 46 stāvvietas, tur mitinās arī jaunoļpi, teltes decembrī nāks slaucamas. Ielīkām mešļu transportieri, pakļājus, labiekārtojām slaukšanas zāli, lai ir vieglāk strādāt, par ES atbalsta

to pēc zālēm pacientiem nākas braukt uz Madonu vai Bērzauni. Tas, protams, rada grūtības tikt pie medikamentiem, jādoma par transportu, ar ko nokļūst līdz aptiekai, jāmaksā par braucienu, nemaz nerunājot par zāļu dārdzību. Visvairāk cieš tie iedzīvotāji, kuri zāles mēdza iegādāties vietējā aptiekā.

Sāpīgs jautājums — ja saslimsti akūti un zāles nepieciešamas pēc iespējas ātrāk, jāreķinās ar piesardzību izdevumiem. Ir gadījumi, kad cilvēki jau svaļciņģi sūta zāles, lai tās aptiekā nopirktu vai nu radnieks, kas brīvdienās atbrauc cimos, vai kāds kaimiņš, ar kuru sarunāts doties uz Madonu iepirkties vienlaicīgi iegādāties zāles. Aptiekas neesamība šajā pagastā ir liela problēma un izaicinājums iedzīvotājiem.

Daktere uzsvēr — liels pluss, ka Bērzaunē atrodas feldšerpunkts, kas var nodrošināt pacientiem palīdzību. Savukārt Ļaudonā ir gan aptieka, gan ārsta prakse, kas strādā roku rokā. Noteikti arī pacienti ļoti novērtē šo sadarbību. Aprūpi saņem arī Bērzaunē. Vestienas iedzīvotāji, kuri pārreģistrējušies, jo viņu daktere devās pelnītā atpūtā.

Ģimenes ārsta ikdienu, strādājot lauku pagastos vairākas vietas, ir izaicinājumiem pilna, tāpēc svarīga ir plānošana. Grūti

paņemt brīvu, pašam slimot nav nepieciešamo — aprūpes materiāli, vakcinātas, medikamenti un citas lietas. Jāuzsver, ka mūsdienu neiztikt arī bez datoriem, printeriem, kas jānodrošina visiem darbiniekiem, jo daudzas lietas notiek elektroniski.

Ārstes palīdzē Ilze Rozentāle piebilst: — Praksē uz vietas veicam dažādas procedūras — pārsiešanas, hronisku brūču aprūpi, diezgan uzņemšanu pēc operācijas, ja nepieciešams, uzliekam arī kādu sistēmu, nodrošinām vakcināciju atbilstoši vakcinācijas kalendāram. Daļu šo funkciju agrāk veica arī Madonas slimnīcā, kur bija procedūru kabinets, vakcinācijas kabinets. Uz vietas ārsta prakse noteiktās dienās pacienti var nodot arī asins analīzes, nekur nav jābrauc, un arī šo iespēju pacienti labprāt izmanto.

Ģimenes ārsta praksēs ārsts un viņa palīgi ir “universālie kaseivji” — jāprot un jādara viss. Darbam nepieciešamais aprīkojums sagādāts no prakses budžeta. Prakses telpas izremontētas ar Mārcienas pagasta pārvaldes palīdzību. Inga Bogdanova un Ilze Rozentāle atzinīgi uzteic pagasta pārvaldes vadītāju Edgaru Lāci un uzsvēr — sadarbība vienmēr bijusi laba.

MAF Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par pielikuma "Diskutējam par aktuālo novadā un valstī" saturu atbild SIA "Latvian Stars".
#SIF_MAF2026